

Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurdering af

Tønder Museum

2004

**Kulturarvsstyrelsen
Slotsholmsgade 1
1216 København K
www.kuas.dk**

Tønder Museum

Kongevej 51
6270 Tønder

Indholdsfortegnelse

Baggrunden for kvalitetsvurderingen	2
Museets arbejdsgrundlag og formål	3
Samlinger, arkiver og bibliotek	4
Indsamling, erhvervelser, undersøgelser og forskning	5
Konserverings- og bevaringsarbejde	5
Formidling	6
Museets ledelse og personale	7

Tønder Museum er et kulturhistorisk lokalmuseum, statsanerkendt efter museumslovens § 15 med følgende ansvarsområde:

Museet fungerer som kulturhistorisk lokalmuseum for hele Sønderjyllands Amt inden for nærmere afgrænsede områder, jfr. den af amtsrådet til enhver tid vedtagne museumsplan. Sideløbende hermed er det museets formål at yde bidrag til belysningen af den frisiske kultur taget som et hele og til belysningen af sønderjysk kunsthåndværk.

Museet virker endvidere som kulturhistorisk lokalmuseum for Tønder, Bredebro, Højer, Løgumkloster, Skærbæk og Tinglev kommuner og kan inden for dette område påtage sig alle relevante former for museumsopgaver. (Museets vedtægter, § 2, stk. 2)

Museet er ejet af og drives af Sønderjyllands Amt og Tønder Kommune i forholdet $\frac{3}{4}$ til $\frac{1}{4}$.
Museet er således en kommunal institution.

Hovedtilskudsyder: Sønderjyllands Amt

Museets samlede regnskab for 2002 er i alt 5.414.769 kr.	
Tilskud fra Sønderjyllands Amt	2.324.490 kr.
Tilskud fra Tønder Kommune	653.412 kr.
Tilskud fra Højer Kommune	262.819 kr.
Egne indtægter	559.421 kr.
Statstilskud efter museumsloven § 15	879.740 kr.

Museets leder: Inger Lauridsen

Formand for museets bestyrelse: Christian Jørgensen

Baggrunden for kvalitetsvurderingen

Som et led i Kulturarvsstyrelsens resultatkontrakt 2004-2007 med Kulturministeriet skal styrelsen årligt kvalitetsvurdere mindst 15 statsanerkendte museer. Styrelsen udvælger disse museer ud fra kriterier, der sikrer en bred repræsentation. Blandt de udvalgte i 2004 er Tønder Museum, som er valgt, dels fordi museet drives på baggrund af en samdriftsaftale, dels fordi styrelsen er bekendt med, at museet har en uhensigtsmæssig registreringspraksis og et efterslæb med hensyn til digitaliseringen af museets samling.

Styrelsen aftalte den 24. marts 2004 med museet, at kvalitetsvurderingsbesøget ville blive aflagt den 11. maj 2004. Museet fik samtidig tilsendt styrelsens kvalitetsvurderings-spørgeskema, som museet blev anmodet om at returnere udfyldt senest den 3. maj 2004. Museet blev samtidig anmodet om snarest muligt at indsende de publikationer, som museet har udgivet inden for de 4 sidste kalenderår, og som museet selv anser for at være forskningspublikationer. Museernes forskningspublikationer evalueres særskilt af styrelsens faglige råd, og styrelsen finder det hensigtsmæssigt, at dette sker forud for besøget på museet, således at denne del-evaluering kan indgå i drøftelserne med museet.

Endvidere orienterede styrelsen den 26. marts 2004 amtsborgmester Carl Holst, Sønderjyllands Amt, museets hovedtilskudsyder, og borgmester Hans L. Hansen, Tønder Kommune, museets hjemkommune, om, at styrelsen havde besluttet at kvalitetsvurdere Tønder Museum, og forespurgte på denne baggrund, dels om amt eller kommune havde særlige ønsker i denne sammenhæng, dels om amt og kommunes forventninger til museet. Tønder Kommune opfordredes endvidere til at inddrage samdriftskommunen Højer Kommune i overvejelserne.

Styrelsen har modtaget en tilkendegivelse af 30. april 2004 fra Tønder Kommune, som oplyser at have inddraget Højer Kommune, der har udtrykt tilfredshed med museets aktiviteter og tilkendegivet, at der er en god dialog mellem kommunen og museet. Tønder Kommune oplyser videre, at Tønder Kommune er meget positiv overfor museets aktivitetsniveau. Kommunen påskønner de mange tiltag og vil i forhold til formidlingsstrategien for børn og unge være positivt indstillet vedr. ansøgninger til enkeltstående projekter. Endelig oplyser kommunen, at dialogen mellem museet og forvaltningen er fin via et gensidigt samarbejde.

Sønderjyllands Amt har ikke ytret sig i sammenhængen.

Styrelsen har den 3. maj 2004 modtaget museets besvarelse af kvalitetsvurderingsspørgeskemaet i elektronisk form og den 4. maj 2004 i papirversion.

Besvarelsen er ikke indsendt i underskrevet stand. (Besvarelsen skal underskrives af museets formand og af museets leder).

Museets publikationer er først modtaget i slutningen af maj.

Det har således ikke været muligt at gennemføre en forskningsevaluering forud for besøget på Tønder Museum den 11. maj 2004, og museets forskning er derfor ikke blevet drøftet i sammenhæng med besøget.

Museet skulle i december 2002 have indsendt sin 4 års arbejdsplan for perioden 2002-05. Styrelsen har rykket for arbejdsplanen og havde gerne set, at den havde foreligget forud for dette be-

søg. Det er nu aftalt, at museet leverer arbejdsplanen, som er et krav i museumsloven, senest den 10. juni 2004, hvilket er sket.

Styrelsen har som anført gennemført kvalitetsvurderings-besøget på Tønder Museum den 11. maj 2004. Fra styrelsen deltog kontorchef Frank Rechendorff Møller og museums konsulenterne Michael Lauenborg, Eske Wohlfahrt og Morten Lundbæk. Fra museet deltog museets formand Christian Jørgensen, museumsleder Inger Lauridsen og museumsinspektør Elsemarie Dam-Jensen.

I løbet af formiddagen blev først museets udstillinger, kontorer og magasiner i hoveddomicilet gennemgået og derefter museet udstillinger i såvel Drøhses Hus som i Højer Mølle- og Marskmuseum. Museets fjernmagasin i Christiansfeld, som museet deler med en række andre museer i Sønderjyllands amt, besøgte ikke, men vil blive besøgt i sammenhæng med en vurdering af Haderslev Museum.

Efter frokost drøftedes museets besvarelse af spørgeskemaet i lyset af den gennemførte besigtigelse.

Nedenstående bringes styrelsens kommentarer, som afspejler styrelsens væsentligste observationer og hovedpunkterne i denne drøftelse. Overskrifter og numre henviser til kvalitetsvurderings-spørgeskemaet. Der henvises i øvrigt til museets besvarelse af dette skema. Efterfølgende vil evalueringen af museets indsendte publikationer blive bragt.

1. Museets arbejdsgrundlag og formål

1.4 Museets formål, herunder ansvars- eller virkeområde

Ifølge museets vedtægter er museet et kulturhistorisk lokalmuseum for Tønder, Bredebro, Højer, Løgumkloster, Skærbæk og Tinglev kommuner, ligesom museet fungerer som kulturhistorisk lokalmuseum for hele Sønderjyllands Amt inden for nærmere afgrænsede (fag)områder. Sideløbende hermed er det museets formål at yde bidrag til belysning af den frisiske kultur taget som et hele og til belysningen af sønderjysk kunsthåndværk.

I hovedindholdet af sin samling og i sin udstillingspraksis i hovedafdelingen og i Drøhses Hus er museet, også i egen opfattelse, et kunstindustrimuseum for områderne lokalt sølv, vestfrisisk fliser, egnsprægede møbler og kniplinger. Det er museets opfattelse, at denne praksis også ville kunne danne grundlag for en statsanerkendelse, såfremt man tænkte sig, at museet ikke allerede var statsanerkendt.

Styrelsen deler ikke denne opfattelse. Styrelsen er helt enig med museet i, at de pågældende emner naturligt må have en stærk placering i museets samling. Museet er imidlertid ikke et kunstindustrimuseum, men et kulturhistorisk lokalmuseum med deraf følgende forpligtelse til at give en bred kulturhistorisk beskrivelse og forståelsesramme af det geografiske område, museet er statsanerkendt til at varetage. Styrelsen anerkender museets langt mere bredspektrede indsats i henseende til dokumentation og undersøgelser, men denne afspejles ikke i museets omtalte hovedudstillinger. Alene udstillingerne i Højer Mølle- og Marskmuseum, som nu er af en vis alder, har et bredere kulturhistorisk formidlingsigte, hvad styrelsen derfor på den angivne baggrund noterede sig med tilfredshed.

Anbefaling

Museet bør revidere sin forståelse af sit ansvarsområde og sin praktiske udmøntning heraf i lyset af, at museet ikke er et kunstindustrimuseum, men et kulturhistorisk lokalmuseum, der bredt skal dække sin egne kulturhistoriske udvikling og særpræg.

Tønder Museum har som anført geografisk ansvarsområde i Tønder, Bredebro, Højer, Løgumkloster, Skærbæk og Tinglev kommuner, men får alene tilskud fra Tønder og Højer kommuner. Der således ikke noget primærkommunalt tilskudsmæssigt grundlag for Tønder Museums aktiviteter i de øvrige kommuner i museets geografiske ansvarsområde.

Anbefaling

Styrelsen skal anbefale, at museet gennem en klarere arbejdsplan- og budgetlægning og en målrettet dialog med de øvrige kommuner, som museet bistår, om disses forventninger og formålsbestemte tilskudsvillighed bestræber sig på at skabe et sådant grundlag. Styrelsen er opmærksom på, at den forestående strukturreform vil kunne være katalysator for en sådan proces, men processen bør ikke afhænge heraf.

1.6 Samdriftsaftaler

Det fremgår klart af museets besvarelse og af museets indsendte regnskaber, at det er museets opfattelse, at Samdriftsaftalen mellem Tønder Kommune og Højer Kommune – som er et tillæg til den generelle tilskudsfordelingsaftale mellem Sønderjylland Amt og Tønder Kommune – handler om et statsligt tilskud til Højer Mølle- og Marskmuseum beregnet på grundlag af Højer Kommunes tilskud, som opfattes som et tilskud særskilt til Tønder Museums afdeling i Højer. Imidlertid er det museumslovens forudsætning, at en samdriftsaftale omhandler driften af *bele* museet, som de pågældende kommuner aftaler af drive *sammen*. Dette har klart været forudsætningen ved det daværende Statens Museumsnævns drøftelser med Sønderjylland Amt i forbindelse med godkendelsen af samdriftsaftalen i 1992. Forholdet er endvidere blevet præciseret i forbindelse med fornyelsen af samdriftsaftalen i 1995, hvor amtet på baggrund af en uheldig formulering på anmodning bekræftede, at aftalen opfyldte museumslovens forudsætning om at omhandle driften af det samlede museum. Endvidere har museets samlede bestyrelse og leder den 30. maj 2000 underskrevet en særskilt erklæring herom.

Museet oplyser, at samlingerne, der befinder sig i Højer Mølle- og Marskmuseum tilhører Tønder Museum.

Påbud

Det må ved et møde mellem Sønderjyllands Amt, Tønder Kommune og Højer Kommune snarest gøres klart for alle deltagende, hvad der er forudsætningerne for en statstilskudsudløsende samdriftsaftale, således at den faktiske praksis både i museets arbejdsplan- og budgetlægning og i regnskabsaflægningen bringes i overensstemmelse hermed.

2. Samlinger, arkiver, bibliotek**2.2 Samlinger**

Museet angiver at have et konstant registreringsefterslæb på mellem få måneder og op mod et år. Museet angiver videre at være bevidst om at have en mangelfuld registreringspraksis og om behovet for en væsentlig opgradering af museets indsats på dette område. Museet har taget initiativ til at tilmelde sig det kursus på Museumshøjskolen, der er forudsætningen for, at museet kan om-

lægge sin registreringspraksis og registrere i styrelsens registreringsprogram 'Regin', hvorved museets samlinger samtidig indberettes i den centrale database 'Museernes Samlinger', således som museumsloven forudsætter.

Anbefaling

Styrelsen tager museets tilkendegivelser, som man er helt enig i grundlaget for, til efterretning og forventer, dels at museet snarest gør sig til deltagende i det angivne registreringskursus, dels indarbejder en opgradering af området i sin arbejdsplan, således at museets samlinger inden for et begrænset åremål er digitaliserede, og der er etableret en rutine, der indebærer, at efterslæb undgås.

3. Indsamling, erhvervelser, undersøgelser og forskning

3.1 Redegørelse for principperne og hovedlinierne i museets egen dokumentationsvirksomhed, forskning, undersøgelser og indsamling

Det er styrelsens opfattelse, at museet i forhold til sine ressourcer har et stort og dertil bredspektret forsknings- og dokumentationsaktivitetsniveau.

Forskningsevalueringen bringes som bilag til kvalitetsvurderingsrapporten.

3.6 Aktiviteter i rådgivnings- og forvaltningsmæssig sammenhæng

Det er styrelsens opfattelse, at museet yder en betydelig indsats i forbindelse med varetagelsen af de nye opgaver i museumslovens kapitel 8, en indsats som ikke er baseret på en forøgelse af museets tilskud.

Uanset den forestående kommunalreforms betydning for den nuværende særlige sønderjyske model skal styrelsen påpege problematikken i den manglende sammenhæng mellem museets opgaveløsning og primærkommunale tilskud. Jfr. hertil anbefaling til pkt. 1.4

4. Konserverings- og bevaringsarbejde

4.1 Konservering

og

4.2 Tilsyn med egne samlinger

Styrelsen finder det ikke acceptabelt, at museet hverken har eget konserveringspersonale, er tilknyttet en konserveringsordning eller i det mindste regelmæssigt får besøg af en konservator, som kan føre tilsyn med samlingens bevaringstilstand. Museet har heller ikke fået udarbejdet en bevaringsplan. Museet har foretaget en opdeling af sine magasinerede samlinger på forskellige magasiner, som museet generelt vurderer at være egnede til at opbevare de pågældende genstande. Det er muligvis korrekt, men museet bør få foretaget målinger over et længere tidsrum, således at det kan konstateres, om det rent faktisk er tilfældet, eller om der bør foretages afhjælpninger.

Museet henviser i sammenhængen til sin stramme økonomi. Det er imidlertid ikke en acceptabel begrundelse for, at der f.eks. ikke er etableret regelmæssigt konservatortilsyn. Bevaringen af mu-

seets samling er en del af museets lovbundne forpligtelser, som det er museets bestyrelse og leders ansvar at prioritere inden for museets samlede budget.

Anbefaling

Museet bør etablere en aftale om regelmæssig konserveringsfaglig gennemgang af samlingerne.

5. Formidling

5.1 Formål og strategi

Ud over at museets hovedudstillinger samler sig om de anførte kunstindustrielle emner, er de også som kunstindustri efter Styrelsens opfattelse kun i meget begrænset omfang formidlet. Tekstningen er meget begrænset og ofte til at beskrive, hvad man selv kan iagttage. Det er museets bevidste formidlingsstrategi i meget høj grad at basere sig på mundtlig formidling. Dette gælder også i relation til samarbejdet med skolerne, hvor museet som hovedregel ikke har noget undervisningsmateriale.

Det er museets ret at foretage et sådant valg, og vægtningen af den mundtlige formidling er da også for så vidt prisværdig. Styrelsen føler det imidlertid nødvendigt at påpege, dels at det er overordentlig meget ressourcekrævende, dels at det i sagens natur kun når en lille gruppe, og at hovedparten af museets gæster dermed lades i stikken. Det skal tilføjes, at museet selv opfatter, at dets ressourcer er overudnyttede, og at styrelsen deler museets opfattelse heraf.

Det skal endelig bemærkes, at museets formidlingsstrategi også kommer til udtryk i den manglende vejledning af publikum gennem museets noget labyrintiske udstilling, hvor det er museets opfattelse, at det er fint at overlade til publikum at gå på opdagelse, og at man i nødvendig omfang kan give mundtlig vejledning. Styrelsen finder det ikke hensigtsmæssigt, at publikum ikke på en nemt tilgængelig måde bliver gjort opmærksom på hele museets udstilling, og således kan forlade museet i den tro at have set det hele, uden at dette nødvendigvis er tilfældet.

Anbefaling

Museet bør styrke sin ikke-mundtlige formidling og herunder foretage en gennemgribende tekstning af museets udstillinger.

5.5 Publikationer

Med henvisning til den efterfølgende bedømmelse af museets forskning ved 2 medlemmer af styrelsens faglige råd for nyere tids kulturhistorie og ud fra styrelsens egen vurdering af museets forskning skal det anbefales, at museet styrker sin egentlige forskning inden for de forskningskategorier, der er udstukket af Kulturministeriets rådgivende forskningsudvalg. Disse bringes ligeledes efterfølgende.

5.7 Anden formidlingsvirksomhed

Det er væsentligt, at museer har et godt forhold til og samarbejde med det omgivende samfund, herunder erhvervslivet. Museet gør en betydelig og succesfuld indsats for at tiltrække fondstilskud og museet har en udmærket kioskvirksomhed. Styrelsen anser det imidlertid for mindre hensigtsmæssigt, at museet i de seneste år har indledt et samarbejde med antikvitethandlere, hvorefter

ter der årligt afholdes en antikmesse på museet, hvor genstande – der principielt kunne være museumsgenstande – er sat til salg og spredt ud over store dele af museet. Styrelsen finder, at det er en uheldig sammenblanding. Efter internationale museumsetiske standarder må museer ikke handle med (museums)genstande, ligesom museumsgenstande ikke prissættes. Det er der naturligvis heller ikke tale om her, men der sker en sammenblanding, som nødvendigvis må bidrage til at sløre begreberne hos publikum, som dermed kan få det indtryk, at museerne handler med deres samlinger, og at evt. gaver til museet kan ende med at blive solgt.

Anbefaling

Styrelsen skal henstille, at museet ophører med denne virksomhed. Styrelsen skal ligeledes henstille, at museet begrænser eget salg og salgsudstillinger til museets kiosk.

9. Museets ledelse og personale

9.1 Bestyrelse

Museets besvarelse af spørgeskemaet og besøget giver indtryk af en institution, der i kæmper – og kæmper bravt – med at få sine ressourcer til at strække til at klare de omfattende opgaver fra dag til dag. Der er efter styrelsens opfattelse behov for, at museets virksomhed baseres på en langsigtet planlægning, gennemdrøftet i og fastlagt af bestyrelsen, hvor museets målsætning klargøres på langt sigt og udmøntes i årlige arbejdsplaner, og for at disse planer har et nøje sammenhæng med museets budget, således at der sker en klar prioritering og et valg imellem, hvad museet rent faktisk skal foretage sig, og hvilke opgaver museet enten skal afstå fra eller løse med en andet resourceforbrug.

Anbefaling

Styrelsen skal anbefale, at museets formand og leder tager initiativ til tilbagevendende, mere langsigtede drøftelser af museets mål og midler.

17. maj 2004

Morten Lundbæk
museumskonsulent